

O BROȘURĂ A VREMII DESPRE PROCESUL DIN BUCUREȘTI INTENTAT CONDUCTĂTORILOR LUPTELOR DIN IANUARIE — FEBRUARIE 1933

Dr. V. PIUCĂ, Dr. M. MUȘAT

Luptele de clasă din România în perioada crizei economice, care au culminat cu eroicele bătălii ale muncitorilor cefești și petroliști din ianuarie — februarie 1933, constituie o pagină glorioasă în istoria clasei muncitoare, a poporului român. Totodată, ele au avut o profundă semnificație internațională, fiind printre primele mari ridicări la luptă ale clasei muncitoare, ale forțelor democratice din lume, după instaurarea fascismului în Germania.

Felul în care Partidul Comunist Român a organizat și condus luptele din ianuarie — februarie 1933, a constituit o contribuție prețioasă a proletariului român, a partidului său marxist-leninist, la îmbogățirea experienței mișcării muncitorești și democratice internaționale, fapt remarcat atât în timpul desfășurării grevelor, cât mai ales în timpul proceselor intentate, în anii 1933 și 1934, conducătorilor acestor lupte. La mitingurile și demonstrațiile de solidaritate, în numeroase telegrame adresate celor arestați, de către organizațiile muncitorești și democratice din toate colțurile lumii, în protestele adresate guvernului român, ca și în articolele apărute în publicațiile vremii, s-a dat o înaltă apreciere rolului Partidului Comunist Român în pregătirea și conducerea luptelor, în făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare, a forțelor democratice din România.

Partidele comuniste din toate țările, organizațiile muncitorești și democratice internaționale, au popularizat luptele cefeștilor și petroliștilor din România, semnificația și importanța lor pentru lupta generală antifascistă a popoarelor. Semnificativ în acest sens este broșura intitulată: „Le procès des cheminots de Bucharest”¹ tipărită la Paris sub pseudonimul N. Grigorescu, de către R. S. I. (Ajutorul roșu internațional), imediat după desfășurarea procesului care a avut loc între 17 iulie — 19 august 1933 la Consiliul de război din București. Exemplarul ce-l posedăm aparținut lui Mousset Gelbert (în 1966 secretar permanent al Sindicatului feroviar) din Liège (Belgia); el îl avea de la tatăl său, fost muncitor în depoul căilor ferate din aceeași localitate.

Broșura, care a avut o largă circulație, prezintă cauzele ridicării la luptă a muncitorilor, rolul Partidului Comunist Român, al militanților săi, în organizarea și conducerea marilor bătălii de clasă de la începutul anului 1933, pentru mobilizarea maselor largi în sprijinul greviștilor. Totodată, este demască în fața întregii lumi adevărata față a claselor dominante, a cercurilor guvernante, care au declanșat o cruntă teroare împotriva celor ce-și cereau dreptul la o viață omenească. Își manifestau hotărârea de a-și apăra drepturile și libertățile democratice, împotriva reacțiunii și a fascismului. Documentul subliniază faptul că muncitorimea română lupta pentru interesele întregii națiuni: „Revendicându-și dreptul la viață, muncitorii cefești au înțeles să lupte cu energie nu numai pentru interesele lor de clasă, ci pentru interesele tuturor celor exploatați și opriți de către capitaliști și moșierii din România”¹.

După reprimarea singeroasă a luptelor din 15 — 16 februarie 1933, au fost aduși în fața Consiliului de război din București 108 acuzați, muncitori comuniști și fără de partid. Între aceștia se găseau: Gheorghe Gheorghiu-Dej, membru al Comitetului Central de acțiune, Dumitru Petrescu, participant la activitatea Comitetului Central de acțiune, în calitate de secretar al Consiliului sindical local București, Constantin Doncea, președinte al Comitetului sindical și al comitetului de grevă din atelierele Grița, Chivu Stoica, C. Putinică, D. Nouriceanu, Ghidu Alexandru, I. Alexandrescu, C. Georgescu, M. Vășteanu — cefești, ca și conducătorii muncitorilor petroliști — Gh. Vasilichi, Marin Ionescu și alții.

Printre militanții comuniști implicați în proces se mai aflau: L. Patrășcanu, fost deputat al Blocului muncitoresc-țărănesc, I. Teodorescu, Grecu Alexandru, Popa Nicolai, Moscu Cohn, Luca Laslo și alții.

În capitolul intitulat „Ce crimă li se impută celor 108?” se subliniază faptul că guvernul național-țărănist, clasele dominante din România au încercat să iasă din criză aruncând greutățile pe seama muncitorilor. În fața acțiunii organizate a claselor exploatare, muncitorii cefești și petroliști au răspuns prin energicele lupte din ianuarie-februarie 1933, înscrind astfel „una din paginile importante ale istoriei luptei de clasă din România, una din paginile cele mai glorioase ale proletariului internațional”².

¹ Le procès des cheminots de Bucharest, Paris, p. 1.

² Ibidem p. 5.

Speriate de amploarea și semnificația acestor lupte, clasele dominante din România au trecut la reprimarea lor singeroasă, iar împotriva celor ce s-au situat în fruntea acestora au organizat un monstruos proces; se urmărea de fapt intimidarea clasei muncitoare, a forțelor democratice și progresiste din România.

Paragraful „Cine erau acuzații?”⁹, după ce subliniază demnitatea cu care s-au prezentat în proces conducătorii muncitorilor cefești și petrolști care în „cea mai mare parte aveau la activul lor un trecut de luptă revoluționară și de activitate în interesul maselor largi de exploatați...”¹⁰, demască rolul acuzațiilor, al claselor dominante, în numele cărora vorbea colonelul Hotineanu, cel ce a condus sălbăticele represii. „Acesta – arată documentul – vorbea în numele clasei conducătoare din România, a acelei clase care a înscris la activul său altele crime, altele asasinat; el vorbea în numele guvernului național-fărănist, asasinul de veri al muncitorilor de la Lupeni, asasinul de azi al muncitorilor de la Grivița; el vorbea în numele regelui Carol al II-lea, care a încurajat direct masacrul greviștilor, al muncitorilor și fărănșilor”¹¹. În continuare este redat conținutul actului de acuzare, care – scrie documentul – învinuia pe greviști și comuniști de acte ca: „asasinat, invitare la omoruri, rebeliune, tentativă de a răsturna cu forța forma de guvernământ etc.”¹². Demascând încercările claselor dominante de a arunca, de fapt, pe seama Partidului Comunist Român, a militanților săi, răspunderi ce nu le aparțineau, documentul demască pe adevărații vinovați de crimele săvârșite. „În clipa cînd primele salve fuseseră trase de către armată și poliție, adică în cursul zilei de 15 februarie, un polișt fusese omorât. Din cercetarea evenimentelor ulterioare a reieșit clar că susnumitul polișt a fost omorât de un soldat; toate tentativele acuzării de a proba că muncitorii au fost acei care au tras, că ei erau înarmați, că s-au găsit asupra lor arme etc., s-au dovedit a fi pure invenții. Mai mult, principalii acuzați: Doncea, Petrescu, Gheorghiu erau deja arestați (încă din 13 februarie) adică înainte de declararea grevei (15 februarie), deci înainte de primele ciocniri cu armata și poliția. Cît despre Vasilichi, condamnat ca agitator principal, el se găsea în acel timp la Ploiești”¹³. Demascând cercurile guvernamentale care aruncau pe seama cefeștilor răspunderea de a fi deschis focul împotriva armatei, că acuzații au organizat ridicarea armată în scopul răsturnării ordinii de stat, documentul arată că acestea treceau sub tăcere „faptul că muncitorii cefești au declarat grevă pentru a-și apăra interesele vitale; faptul că ei au luptat împotriva măsurilor represive ale guvernului; că ridicarea întregii clase muncitoare nu a fost altceva decît manifestarea nemulțumirii profunde care fierbea în sânul maselor muncitoare; că mișcarea greviștă n-a fost altceva decît un răspuns la politica de provocare neîntreruptă dusă de guvern...”¹⁴.

Încă în timpul pregătirii procesului, guvernul a folosit cele mai diferite mijloace pentru a împiedica răspunderea în masă a cuvîntului celor acuzați: „Încă în închisoarea Jilava, faimoasă în lumea întreagă prin regimul său de carceri, guvernul a ordonat izolarea comuniștilor și a celorlalți revoluționari de restul deținuților, sperînd ca astfel să-i demoralizeze. Pentru a ușura această acțiune au arestat cîțiva mercenari ai siguranței, membri ai organizației fasciste „Garda de fier”, care, chiar în închisoare, au început o deșănțată propagandă antisemită”¹⁵.

Cu toată teroarea dezlănțuită, cu toate măsurile luate de organele statului burghez-moșieresc (punerea în lanțuri, provocări, interdicerea de a primi alimente etc.), acuzații au arătat în fața întregii clase muncitoare, a întregii națiuni române, adevăratele cauze ale grevei. „Ei au arătat maselor largi unde trebuie căutați adevărații vinovați și adevărul a fost spus în întregime în fața milioanelor de muncitori și fărăni romîni, el a fost spus cu energie în fața proletariatului internațional”¹⁶.

În timpul procesului, procurorul a încercat să determine pe acuzați să renunțe la dreptul de a-și pune apărători, pe motiv că aceștia le vor fi asigurați din oficiu. „Cînd C. Doncea a respins cu dispreț acest soi de apărători, unul din avocați i-a strigat: „vei primi în acest caz 12 ani”. Dar avocatul s-a înșelat, Doncea a fost condamnat la muncă silnică pe viață!”¹⁷.

Pe toată durata procesului, guvernul a concentrat în jurul Consiliului de război forțe armate. În sala de dezbateri aveau acces numai agenții siguranței. În felul acesta sperau cercurile guvernamentale să facă imposibilă răspunderea în masă a cuvîntului conducătorilor luptelor din 1933. Cuvîntul acestora a fost însă auzit de întreaga clasă muncitoare, de toți cei exploatați și opriți din România. Din primul moment al dezbaterilor, banca acuzaților a devenit tribuna acuzațiilor. În tot timpul procesului, masă

⁹ Ibidem p. 6.

¹⁰ Ibidem p. 7.

¹¹ Ibidem p. 6-7.

¹² Ibidem p. 8.

¹³ Ibidem p. 8-9.

¹⁴ Ibidem p. 9.

¹⁵ Ibidem p. 10.

¹⁶ Ibidem p. 13.

largi de oameni, aparținând celor mai diferite clase și păături sociale, și-au manifestat solidaritatea cu conducătorii luptelor. În fața instanțelor judecătorești, în fața călăului Hotineanu, conducătorii muncitorilor au prezentat cu curaj și energie suferințele ceferiștilor, situația tuturor celor oprimați din România, au fost demascate nedreptățile și jafurile la care erau supuși cei exploatați.

Adevărații acuzaatori în acest proces au devenit acuzații, iar acuzația lor îndreptată împotriva claselor dominante din România a fost pe deplin înțeleasă de masele largi de oameni ai muncii. Ei, ca reprezentanți ai clasei muncitoare, ai tuturor celor exploatați, au evidențiat adevăratele cauze ale ridicării la luptă. Gh. Gheorghiu-Dej, Dumitru Petrescu, Gheorghe Vasilichi, Chivu Stoica, Constantin Doncea etc., considerați printre principalii acuzați, au subliniat în cuvântul lor „nu numai punctul de vedere al muncitorilor ceferiști, ci al întregii clase muncitoare din România”¹¹.

Gheorghiu-Dej, referindu-se la justetea luptei, declara: „Deoarece mă găsesc astăzi pe banca acuzaților în calitate de membru al Comitetului Central de acțiune declar deschis că lupta noastră a fost justă. Organizațiile noastre au fost dizolvate, conducătorii aleși dintre muncitorii arestați, maltratați și torturați. Mă întreb ce ar fi trebuit făcut? Puteam să rămânem cu brațele încrucișate? Muncitorii adunați în ateliere au strigat: „Jos starea de asediu” și au declarat imediat grevă. La 15 și 16 februarie ceferiștii au înscris una din cele mai strălucite pagini de solidaritate proletară. Oricare ar fi hotărârea pe care o veți lua în cursul acestui proces muncitorii nu se vor lăsa intimidați, din contră, ei își vor întări voința de luptă”¹². La rândul său, Dumitru Petrescu spunea: „Lupta muncitorilor de la căile ferate nu a fost numai o luptă economică, ci și una politică; lupta ceferiștilor a demonstrat justetea teoriei și tacticii partidului comunist, care a arătat muncitorilor singura cale pe care să-i ducă la victorie.”¹³ Constantin Doncea, arătând cauza declarării grevei de către muncitori, spunea: „Nu mai puteau suporta măsurile ce se luaseră la căile ferate, salariile au fost reduse în timpul ultimelor luni cu 50—60%. Muncitorii sînt maltratați de șefii de ateliere, li se aplică amenzi în așa fel că la chenzină iau în mînă abia 100 lei (100 lei = 15 franci). În ultimul timp s-a hotărît concedierea a peste 20 000 de muncitori. Ori, pentru noi șomajul înseamnă moarte, căci nici statul, nici municipalitatea nu ne acordă nici un ajutor de șomaj. Mizeria a împins pe muncitori la grevă”¹⁴. Gheorghe Vasilichi, răspunzînd la acuzația că este comunist, spunea: „Da, sînt comunist! O declar în fața întregii clase muncitoare. Lupta muncitorilor petroliști, ca de altfel și greva eroică a muncitorilor de la căile ferate, a putut fi dusă într-o manieră energică numai pentru că în fruntea sa se găsea partidul comunist... Sacrificiul de sînge al muncitorilor ceferiști și formidabilele demonstrații din bazinul Prahovei vor lumina lupta maselor pentru cucerirea puterii și pentru construirea societății viitoare”¹⁵. Chivu Stoica a spus: „Sînt fiu de țărăn. În satul pe care l-am părăsit poți găsi foamete, mizerie și jandarmi care-și fac serviciu. Am venit la oraș și am intrat în uzină. Am găsit aceeași exploatare. M-am convins că dacă la țară este mizeria care exploatează pe țărani săraci, la oraș este fabricantul care exploatează pe muncitori. Moșierii, bancherii și fabricanții s-au aliat împotriva muncitorului și țărănului sărac. Sigur, pentru că mi-am dat seama de acest fapt, nu am ezitat să ader la lupta care s-a declanșat la căile ferate, căci am luptat pentru propriile noastre interese și lupta noastră este în interesul comun al muncitorilor și țărănilor săraci din România”¹⁶. În același mod au vorbit și alți zeci și zeci de acuzați, care nu numai că s-au apărat, dar au acuzat, au reliefat adevăratele cauze ale grevelor, au demonstrat curajul și energia ce caracterizează clasa muncitoare din România.

Cuvîntul de înaltă ținută patriotică, dîrz și neînfîricat, al lui Gheorghiu-Dej, Dumitru Petrescu, Constantin Doncea, Chivu Stoica, Gheorghe Vasilichi și al altor acuzați, a însuflețit pe toți participanții și, astfel, procesul s-a aflat sub directă influență a elementelor celor mai înalte, a comunistilor. Spiritul revoluționar s-a făcut simțit și în cuvîntul celor peste 400 de martori. Aceștia, în imensa lor majoritate, au făcut declarații în favoarea acuzaților. În tot timpul desfășurării procesului, martorii au avut aceeași atitudine eroică ca și principalii acuzați. „Rînd pe rînd martorii au expus în culorile cele mai vii, situația de mizerie a muncitorilor de la căile ferate”¹⁷.

Cea mai impresionantă depoziție a fost aceea a lui Ilie Pintilie, membru al Comitetului Central de acțiune, condamnat la închisoare în calitate de conducător al luptei muncitorilor ceferiști din Iași. Răspunzînd la întrebarea, care sînt cauzele care au provocat greva din februarie? el a subliniat: „În afară de muncitorii care au lucrat în decursul mai multor ani la atelierele căilor ferate, nimeni nu poate să-și imagineze încercările la care sînt expuși muncitorii din partea administrației acestei instituții. Începînd cu inspectorul atelierului pînă la ultimul șef de echipă, toți au o adevărată înclinație spre a face economii în cheltuielile muncitorilor. În timp ce directorii iau salarii de peste 10 000 lei pe lună, muncitorii se întorc

¹¹ Ibidem p. 12

¹² Ibidem p. 13

¹³ Ibidem

¹⁴ Ibidem p. 12

¹⁵ Ibidem p. 13

¹⁶ Ibidem p. 14

¹⁷ Ibidem p. 17

acasă cu mâinile goale și nu le rămâne decât să moară de foame. La noi la Iași sînt muncitori care povestesc cu durere în inimă că în timpul iernii dacă un copil vrea să iasă din casă trebuie să ia încălțămîntul altui copil... Amenziile absolut nejustificate, furtul din salarii, într-un cuvînt întreaga situație care a devenit insuportabilă pentru muncitori, a condus la grevă”¹⁸. Cînd președintele Consiliului de război l-a întrebat pe I. Pintilie cum au întîmpinat muncitorii proclamarea stării de asediu, el a răspuns: „Muncitorii au primit starea de asediu cu o mare revoltă, pentru că prin ea se dizolvase comitetele de acțiune, comitetele de fabrică și sindicatele revoluționare, care erau armele lor de luptă, cu ajutorul cărora luptaseră și au învins. Muncitorii știau foarte bine că prin dizolvarea sindicatelor nu vor mai avea nici o posibilitate de a-și apăra interesele. Iată de ce muncitorii strigau în timpul grevei din 15 februarie „Jos starea de asediu” și cereau „redeschiderea sindicatelor, recunoașterea comitetelor de fabrică”...¹⁹. În încheiere, I. Pintilie, a contestat cu energie acuzația după care muncitorii au întîmpinat armata cu bare de fier, arătînd că în nici un caz muncitorii nu puteau face acest lucru deoarece soldații „sînt frații noștri. Responsabilitatea evenimentelor sîngeroase — spunea el — cade numai în sarcina guvernului și de loc în aceea a muncitorilor”.

În broșură este demascată poziția șefilor social-democrați de dreapta, care în decursul dezbaterilor parlamentare din 17 februarie 1933 au acuzat pe comuniști ca fiind agenți ai siguranței și direcții căilor ferate și că au terorizat muncitorii pentru a intra în grevă.

În capitolul „O mărturie zdrobitoare împotriva celor care au înscenat procesul” se evidențiază faptul că, în timpul acestuia, principalii acuzați și martorii au trecut de la început la „acțiuni pentru a demasca adevăratul caracter al procesului și de a fiintui la stilul infamiei pe adevărații vinovați”²⁰.

La proces, în această atmosferă, cei peste 25 de avocați care s-au oferit să apere gratuit pe curajoșii combatanți de la Grivița, au luat cuvîntul. De la început pînă la sfîrșit ei s-au plasat pe linia trasată de pledoaria politică a acuzaților. Avocaților le-a revenit misiunea de a se ocupa doar de „analiza juridică de ansamblu a procesului și să distrugă din acest punct de vedere toată mașinăria acuzării”²¹. Apărătorii au demonstrat că atît acuzația de asasinat, cît și cea de tentativă de ridicare armată nu puteau fi susținute, chiar în virtutea legilor reacționare existente.

Paragraful intitulat „Ultimul cuvînt al acuzaților. Mîrșavul verdict” evidențiază faptul că „Dezbaterile au durat 32 de zile. Sedințele dramatice s-au succedat fără încetare, și în mai multe reprize; în fața completei prăbușiri a eșafodajului său, acuzarea s-a găsit în imposibilitatea de a face față atacului acuzaților și avocaților lor”. În ultima zi, producînd o surpriză de moment, Consiliul de război a acordat ultimul cuvînt acuzaților. Într-o impresionantă liniște au vorbit Dumitru Petrescu, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Constantin Doncea, Gheorghe Vasilichi, Chivu Stoica și alții; cuvîntul lor fiind „o curajoasă profesiune de credință revoluționară și manifestare deschisă a convingerilor lor comuniste, strînsa legătură cu masele care i-au ales în fruntea lor, o manifestare a neclintitului spirit de luptă revoluționară”²².

Cu o deosebită demnitate și dirzenie patriotică Dumitru Petrescu spunea: „*Di. procuror militar a cerut pedepse exemplare în acest proces deoarece așa i-au fost indicate în actul de acuzare; este vorba de procesul epocii noastre. Dar este un proces istoric și nu voi greși spunînd că este vorba de procesul clasei muncitoare care a îndrăznit să-și ceară dreptul la viață. Și pedepsele ce ne-au fost date, noi știm că fiecare din ele sînt considerate o amenințare, care vizează întreaga clasă muncitoare. Ele avertizează că pentru tentativele de a se ridica contra regimului social, o așteaptă lungi ani de închisoare. Actul de acuzare este plin, după părerea mea, 90% de invenții, operă a Siguranței Generale”. În încheierea cuvîntului său, Dumitru Petrescu a spus: „Actul de acuzare îmi pune în sarcină acuzația că am luptat împotriva siguranței statului. Da, este adevărat, noi ne-am ridicat împotriva statului burghez care ne-a oprimat. Noi nu tăgăduim acest fapt și spunem clasei muncitoare că întreaga sa luptă a zguduit temeliele acestui stat. Știm că ne așteaptă pedepse grele; știm că voi fi printre cei întemnițați. Dar voi rămîne totdeauna convins că lupta nu s-a sfîrșit, din contră ea va sfîrși sfîrșind lanțurile sclaviei pentru toți cei exploatați și oprimați. Voi merge la temniță întîrit în convingerile mele revoluționare, în convingerile mele comuniste”²³. În acest moment, președintele Consiliului de război a intrerupt violent pe vorbitor. Peste două zile ziarul burghez „Dimineața” scria între altele: „Autoapărarea acuzatului Petrescu era considerată de curte ca o invitație la rebeliune. Președintele a retras cuvîntul acuzatului”. În același timp s-a dat ordin presei să nu publice nimic din declarațiile făcute de acuzat.*

În cuvîntul său, Constantin Doncea a reliefat hotărîrea de luptă a muncitorilor, precum și rolul comuniștilor în organizarea și conducerea acestor lupte. „Sînt muncitor — spunea el. Am pregătit și condus luptele muncitorilor de la căile ferate. Nu regret nimic și nu mă consider vinovat pentru acest pas. În două

¹⁸ Ibidem p. 17–18

¹⁹ Ibidem p. 18

²⁰ Ibidem p. 20

²¹ Ibidem p. 21

²² Ibidem p. 22

²³ Ibidem p. 22–23

rînduri mi s-a cerut socoteală pentru activitatea mea, de care nu răspund în fața justiției de clasă, ci în fața muncitorilor cefești. Sînt acuzat de a fi chemat muncitorii la arme. Nu am făcut-o pentru că nu a fost nevoie de aceasta, dar dacă interesul muncitorilor ar fi cerut-o, eu nu aș fi ezitat s-o fac. Și în acest caz nu era necesar să cer arme la străini, cum afirmă acuzarea, pentru că sînt sigur că soldații romîni mi le-ar fi livrat ei înșiși”²⁴.

Constantin Doncea și Dumitru Petrescu au fost condamnați la muncă silnică pe viață pe motiv că sînt autori ai asasinării unui polișt, care a fost în realitate împușcat de către armată. Dovada o constituia însăși faptul că cei doi acuzați au fost arestați cu o zi înainte de declanșarea grevei și a morții poliștului. Gheorghe Vasilichi a fost condamnat la 20 de ani muncă silnică pe motiv că a fost complice la acest asasinat, deși probele și mărturiile atestau că în momentul acela el nu se afla la București; Gheorghiu-Dej, în calitate de conducător al Comitetului Central de acțiune și Chivu Stoica au fost condamnați la 15 ani muncă silnică, Marin Ionescu a fost condamnat pentru activitatea sa revoluționară la 12 ani. Cei alți acuzați au fost condamnați la închisoare pe termene variînd între 10 și 3 ani. Doisprezece muncitori și militanți comuniști, care nu au putut fi arestați și aduși în fața instanței, au fost condamnați în contumacie la cîte 20 de ani închisoare. În total numărul anilor de închisoare distribuiți de tribunalul militar din București celor ce au stat în fruntea luptelor s-a ridicat la 500. Este interesant de remarcat că, după pronunțarea sentinței, acuzații ca și publicul muncitor aflat în sala dezbaterilor au primit verdictul cu cîntecul „Internaționala” și strigăte de revoltă. În fața acestei situații Consiliul de război a făcut apel la forța armată pentru a evacua sala.

Imediat după proces sentința a fost adusă la cunoștința maselor muncitorești din București și din întreaga țară. Ea a fost primită cu un val de revoltă și indignare atît de către muncitorii cefești, cît și de cei din celelalte fabrici și uzine. Sutele de mii de muncitori își manifestau admirația față de dirigența cu care principalii acuzați s-au apărut.

Paragraful intitulat „Campania pentru eliberarea muncitorilor condamnați”, evidențiază cum au acționat masele muncitoare sub conducerea Partidului Comunist Român în perioada premergătoare procesului și după aceea. Sub conducerea Partidului Comunist Român au fost organizate numeroase manifestări și acțiuni de protest. Încă de a doua zi după masacrul de la Grivița au avut loc manifestări și proteste de masă. Astfel, în 16 februarie, 1 000 de muncitori și muncitoare de la manufactura de tutun București au declarat o grevă de protest. Greve au avut loc și în alte întreprinderi din București, Iași, Ploiești.

Demonstrații muncitorești au avut loc în timpul verii în bazinul carbonifer al Petroșanilor, la Vulcan și în Banat. La Anina, 2 000 de muncitori au intrat în grevă și și-au impus revendicările. Mari mișcări au avut loc și în bazinul carbonifer al Dîmboviței. „Lupta de clasă — remarcă documentul — s-a desfășurat în România sub influența luptelor din luna februarie, a învățămintelor desprinse din aceste lupte, a experienței acumulate de întreaga clasă muncitoare din acest eveniment istoric care a avut loc în România”²⁵. Toate acestea demonstau că speranțele claselor dominante că prin masacrul de la Grivița „vor pune capăt mișcărilor revendicative a fost ineficace”²⁶.

Ajutorul Roșu din România, ca și Comitetele de sprijin ale arestaților constituite în țară, au desfășurat o largă campanie pentru strîngerea de fonduri, alimente și îmbrăcăminte necesare celor arestați și familiilor lor.

Pentru apărarea celor arestați, în preajma procesului, s-a constituit la București un „Comitet pentru apărarea cefeștilor”, care a publicat un apel semnat de muncitori și intelectuali. Comitetul a scos ziarul „Apărarea cefeștilor”. Asemenea comitete s-au constituit apoi în întreprinderi și cartiere. Partidul comunist și Uniunea Tineretului Comunist au desfășurat o intensă propagandă împotriva procesului. „Numai la București au fost răspîndite 10 000 de manifeste în cursul desfășurării procesului”²⁷. În cartierele muncitorești au fost scrise pe pereți lozinci care chemau la luptă pentru apărarea celor arestați. La ieșirea din marile întreprinderi, comuniștii au organizat adunări zburătoare în care muncitorii au protestat împotriva procesului. Acțiuni de solidaritate cu cei arestați au avut loc în întreaga țară, la ele, „au luat parte muncitorii fără deosebire de partid”²⁸.

La începutul procesului s-au trimis din întreaga țară proteste semnate de cca. 10 000 de oameni care cereau clasarea procesului și „eliberarea imediată a muncitorilor arestați”²⁹.

²⁴ Ibidem p. 22

²⁵ Ibidem p. 26—27

²⁶ Ibidem p. 26

²⁷ Ibidem p. 27

²⁸ Ibidem p. 28

²⁹ Ibidem

Sentința a fost primită cu indignare de întreaga clasă muncitoare și în special de către cefești. A doua zi după sentința, C.C. al P.C.R. a publicat un manifest, iar „Scnteia” a apărut imediat într-o ediție specială, „*explicnd masele sensul procesului și al verdictului*”²⁰.

Larga campanie împotriva masacrului de la Grivița și pentru apărarea celor arestați nu s-a oprit la granițele României. Din contră, sub conducerea S.R.I., pe adresa guvernului român și a Consiliului de război s-a abătut o avalanșă de rezoluții, scrisori și telegrame de protest, din multe țări ale lumii. „*Toate aceste fapte, și altele, au fost urmărite cu mare interes de către muncitorii din România, care au avut astfel proba formidabilei solidarități a proletariatului internațional care s-a manifestat imediat*”²¹.

În încheiere, documentul de care ne ocupăm chema proletariatului internațional să susțină lupta clasei muncitoare din România. „*Este nu numai necesar, ci indispensabil ajutorul direct al proletariatului internațional și al tuturor antifasciștilor de a susține lupta de liberare a condamnaților. Ne aflăm în ajunul judecării apelului cefeștilor. Acest fapt pune în fața proletariatului din România și a celui internațional obligații, la care cea mai mică ezitare în realizarea lor înseamnă abandonarea celor mai buni muncitori români, căzuți în minile călăilor lor*”. Se cerea să fie organizate adunări în întreprinderi și instituții publice în care să se adopte rezoluții de protest adresate Consiliului de Război al Armatei din București, demonstrații în fața Ambasadelor și Consulatelor române din străinătate, rezoluții de protest adresate guvernului român. Numai mobiliznd masele muncitoare de pretutindeni pentru eliberarea cefeștilor condamnați, numai organiznd solidaritatea de clasă internațională, dnd acestei solidarități o formă eficientă, se putea asigura înclinarea cu succes a luptei. „*Numai în acest caz bravi combatanți din Februarie, curajoși reprezentanți ai muncitorilor cefești, acești revoluționari implacabili, care înaintea justiției de clasă au rămas neclintii în convingerile lor revoluționare, pot fi eliberați și redați din nou luptei masele muncitoare din România*”²².

Sentința de condamnare în procesul cefeștilor a fost urmată de puternice acțiuni ale masele. Perioada de după august 1933 se caracterizează în ansamblu său prin creșterea în amploare și intensificarea luptei, prin atragerea de mase largi din rândurile celor mai diferite straturi sociale, prin metode și forme variate izvorite din conținutul campaniei de masă pentru eliberarea cefeștilor, organizată de Partidul Comunist Român.

Ceea ce a caracterizat această campanie a fost faptul că în primele rânduri ale luptei pentru apărarea și eliberarea cefeștilor condamnați s-a găsit permanent proletariatul, că valul de proteste, mitinguri și greve ale oamenilor muncii a fost într-o continuă creștere. Campania pentru eliberarea cefeștilor s-a desfășurat în strnsă legătură cu luptele pentru revendicările zilnice ale muncitorilor din întreprinderi, ale șomerilor, țăranilor, funcționarilor, învățătorilor și profesorilor etc.

În fața valului crescnd de luptă al masele populare, clasele dominante au fost silit să accepte rejudecarea procesului. Astfel, în ziua de 24 martie 1934 a început la Curtea Superioară de Justiție Militară dezbaterile recursului cefeștilor condamnați. La 29 martie, justiția militară a fost silită să cazeze sentința și a trimis procesul pentru rejudecare la Consiliul de război al Corpului I Armată Craiova pentru ziua de 4 iunie 1934.

Preciznd adevăratele forțe care au impus luarea acestei hotărâri, P.C.R. arăta că anularea sentinței „*a fost impusă de atitudinea curajoasă, revoluționară a luptătorilor cefești în fața justiției militare, ca și a celor din carcerile dușmanului de clasă. Ea a fost impusă de lupta voastră pentru eliberarea celor arestați, de acțiunile de solidaritate ale proletariatului internațional*”²³.

Procesul de la Craiova, care a avut loc în perioada 4–30 iunie 1934 a fost o strălucită confirmare a forței partidului comunist de mobilizare a masele în jurul cauzei comune a întregului popor, pentru care au luptat și s-au jertfit muncitorii cefești și petroliști.

Prin atmosfera politică creată, prin acțiunile de solidaritate ale oamenilor muncii din întreaga țară și de peste hotare, procesul de la Craiova a constituit o dovadă în plus că lupta masele populare avea un curs ofensiv, cu tot mai pronunțat caracter politic, antifascist, antrennd oameni aparținnd celor mai diferite categorii sociale.

Desfășurarea procesului, poziția dirză și combativă a acuzaților și martorilor, în fruntea cărora se situau muncitorii, acțiunile de solidaritate din țară și din străinătate snt pe larg redată în muzeul din Craiova dedicat acestui eveniment.

²⁰ Ibidem

²¹ Ibidem p. 29

²² Ibidem

²³ Arh. Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., cota A–XVIII–II.